СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LV. Ч. 143. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, субота, 21-го червня 1947. — No. 143. JERSEY CITY and NEW YORK, Saturday, June 21, 1947. VOL. LV.

ТРИ ЦЕНТИ в злуч. держ. америки — ПЯТЬ ЦЕНТІВ закордоном — Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807 — THREE CENTS IN THE U. S. of AMERICA — FIVE CENTS ELSEWHERE

ПРЕЗИДЕНТ ВИЯСНЮЄ КОНГРЕСОВІ СВОЄ СТАНОВИЩЕ В СПРАВІ ВЕТА

Вашингтон, 20 червня. — Президент Труман вислав конгресові письмо із виясненням свого становища в справі вета робітничого законопроекту Тефта-Гартлія. Письмо є довшого характеру й широко аналізує поодинокі постанови законопроекту. Заки президент видав своє рішення, він пильно прислухувався до аргументів робітничих провідників, а теж довідувався про думку членів Краєвого Демократичного Комітету, якого подавляюча більшість заявилася за покладенням вета. Конгресова більшість заздалегідь була приготована на вето президента проти билу й тому рішила піддати бил під нове голосування обох палат конгресу безпосередно після того, коли наспіє повідомлення, що президент заветував бил. — З Клівленду наспіли вісті, що предсідник Американської Федерації Праці, Вилієм Грін, у своїй промові на конвенції Міжнародньої Юнії Робітників при Жіночім Одягу в четвер 19 червня заповів, що президент покладе своє вето проти билу, а крім того додав, що вето буде підтримане в сенаті, отже бил Тефта-Гартлія не стане законом.

Ще два важні законопроекти ждуть рішення

Сенат прийняв законопроєкт в справі продовження контролі комірного до 1 березня 1948 з засторогою, що комірне можна підвищити на 15%, коли комірники згодяться добровільно на новий контракт найму. Палата репрезентантів уже давніше прийняла цей бил, отже він жде лише підпису президента. — Другий важний законопроект відноситься до накладання мита на імпорт вовни й вовняних виробів до Злучених Держав. Обі палати конгресу прийняли його і він жде підпису президента. Бил передбачує наложення додаткового мита до висоти 50% понад мито, яке накладає теперішний закон. Тому, що адміністрація була противна цьому билові, заповідають, що президент покладе своє вето проти нього.

МОРСЬКІ ЮНІЇ ОДОБРИЛИ НОВИЙ КОНТРАКТ.

Ню Йорк. — Морські юнії, приналежні до Конгресу Промислових Організацій, які вийшли були на страйк, ратифікували загальним голосуванням проект нового контракту з підвишкою платні на 5%. Негайно після того почавна гарачковий рух, щоб оживити мореплавство в пристанях на Сході. Юнії на Західнім побережжі ще не дійшли до згоди з підприємцями. — Одначе нова загроза для мореплавства появилася від юній приналежних до Американської Федерації Праці, які вийшли з домаганням підвишки на 20%.

НОВИЙ РЕКОРД АМЕРИКИ В ПОВІТРЕПЛАВСТВІ.

Вашингтон. — Пружиновий літак американської армії марки P-80 перелетів простір між Врайт Філд, у стейті Огайо і військовою базою в Мюрок, у Каліфорнії зі швидкістю 623.8 миль нагодину. Впродовж 24 років Англія тримала рекорд у швидкості в повітреплавстві, отже Америка перевищила тепер Англію. Щоб цей рекорд був признаний урядово, його треба щезголосити до Міжнародньої Летунської Федерації в Парижі.

АЙЗЕНГАВЕР НЕ ПРИЙНЯВ СТАНОВИЩА ПРЕЗИДЕНТА УНІВЕРСИТЕТУ.

Ню Йорк, 19 червня. — Рада Тростисів Колюмбійського університету зaофервала ген. Двайтові Д. Айзенгаверові становище президента після уступлення дотепірішнього президента університету Николаса Морея Батлера. Айзенгавер заявив, що він не може уступити з теперішнього становища голови генерального штабу аж до 1 січня 1948.

НОВІКОВ НАРІКАЄ НА БАЛАЧКИ ПРО ВІЙНУ.

Шікаго. — Советський амбасадор Николай В. Новіков жалувався на „отруйні поговірки" про нову війну і заявив, що зовсім є можливе й бажане, щоб Совети й Америка вступили на шлях мирної співпраці у світових справах. Новіков виголосив промову з такою заявою перед шікагівською Радою Американсько-Советської Приязни. Є це рідкий випадок, щоб советський амбасадор промовляв прилюдно в Америці.

ОДОБРЮЮТЬ ДОКТРИНУ ТРУМАНА В ЕКОНОМІЧНІМ ІНСТИТУТІ.

Тамімент, Па., 19 червня. — На отворенні цьогорічного зібрання Суспільного й Економічного ІнститутуТаміment заявився Луїс Волдмен, предсідник Інституту за прийняття Доктрини Трумана, щоб у такий спосіб спинити агресивну політику советської експансії. Волдмен сказав, що „шкода старань для дальшого замирювання Росії для припинення її агресії". Таке саме становище заявив перед 400 делегатами, які приїхали на зїзд, Алджерон Лі, предсідник Школи Суспільних Наук Ранда в Ню Йорку.

Росія хотіла заключити окремий мир з Гітлером після боїв за Сталінград

Ню Йорк. — Журнал „Либерті", який ппоявився з датою 5. липня, містить статтю д-ра Павла Шварца про змагання Росії замиритись з Гітлером негайно після його поразки коло Сталінграду. Щврац був у німецькій дипломатичній службі заки націсти прийшли до влади, опісля зрезигнував і став американським громадянином. Під час війни він був на службі мериканського уряду. Над провіркою вістей про окремий мер між Сталіном і Гітлером працював Шварц 5 місяців в Европі й Америці й тепер оприлюднив вислід своєї праці. Він пише, що Сталін оферував Гітлерові ці самі границі, які були перед вибухом війни, а за те домагався вільної руки для зайняття Дарданелів і Туреччини. Гітлер хотів дістати вільну руку в поборюванні Алінтів в Африці у тих часах. Советським послом в цій справі був А. М. Александров з советського комісаріяту закордонних справ. Переговори розбилися через взаємне недовіря.

РУЗВЕЛТ ОБІЦЮВАВ АРАБАМ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ МАРОКА.

Вашингтон, 19. червня. — Президент Рузвелт у своїх змаганнях приєднати арабів на сторону Аліянтів, обіцював поміч при створенні незалежної арабської держави в Мароку, в Африці, яке належить до Франції. Обіцянка була зроблена устно під час розмов у Касабланка. Це виявив сьогодні на пресовій конференції генеральний секретар Арабської Ліги, Абдул Раман Азам Паша.

ВАШИНГТОН НЕ ПРИЗНАЄ НОВОГО РЕЖІМУ В НІКАРАГВІ.

Вашингтон. — Після нарад з різними південно-американськими республиками Злучені Держави відмовилися признати новий уряд в Нкарагві, який прийшов до влади після революції 23 .травня. За Злученими Державами підуть країни Південної Америки. Коли б новий уряд перевів свобідні вибори, тоді відносини можуть змінитися, твердять урядовці департаменту стейту.

ПОЛОЖЕННЯ В ГРЕЦІЇ УТРУДНЮЄ АМЕРИКАНСЬКУ ПОМІЧ.

Вашингтон. — Зо звіту американськово члена делегації Обєдних Держав на Балкан, Марка Ф. Етридж, можна заключати, що положемння в Греції погіршуеться через безупинну боротьбу комуністів проти уряду. Це теж припиняє поміч Америки, що має прийти на підставі закону про асигнування $400,000,000 на ратунок Близькому Сходові.

Кінець англо-советського угодовства

ВАЖЛИВИЙ ВИСТУП МІНІСТРА БЕВИНА В ПАРЛЯМЕНТІ; АНГЛІЯ ПІДЕ БЕЗ СОВЄТІВ, АБО ПРОТИ НИХ; ЗВОРОТНИЙ ПУНКТ В ЗАКОРДОННІЙ ПОЛІТИЦІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ.

Лондон, 19. червня. — Сьогодні, під час дебат над справами закордонної політики британського уряду, виступив у Палаті Громад секретр закордонних справ Ернест Бевин, заповідаючи кінець угодовства в британсько-советських стосунках. Реасумуючи попередні виступи членів парляменту в цій справі, які позначувалися гострими обвинуваченнями проти комуністів і проти Советського Союзу, міністер Бевин заявив, що Велика Британія здійснюватиме запропонований секретарем стейту ген. Маршалом план економічного обєднання і відбудови Европи зі Советами, або без них, а як потрібно, то проти них. Виступ міністра Бевина гарячо оплескували всі члени парляменту, за виймком малої кількости ліво-наставлених лейбуристських послів. Премієр Атлі, що сидів біля Бевина, не скривав свого вдовілля і своєї згоди з твердженнями свого міністра закордонних справ. Міністер Бевин незвичайно гостро пятнував дотеперішню політику Советського Союзу в усіх її проявах, заявляючи, що він не думає на майбутнє зупиняти відбудову та обєднання Европи засобами процедури, референціями і т. п. формальними справами, якими досі Совети унеможливлюють всякий прогрес в міжнародніх відносинах. Він остерігав Советський Союз, що на випадок, „якщоб мало прийти до конфлікту ідеологій, мені було б жалко, але якщоб нас до нього змушено, то ми його зустрінемо". Говорячи про події в Східній Европі, міністер Бевин заявив: „Все це ми вже пережили раніше — Польща, Мадярщина і Румунія. Навіщо ми закриваемо очі?" Навязуючи до „проведених шість тижнів в Москві в намаганні досягнути порозуміння", Бевин на запитання, чи він готов робити щераз це саме, заявив: „Моя відповідь звучить: Ні!". Виступ міністра Бевина та всі вчерашні дебати в британському пряменті позначувалися двома головними справами: пропозицією секретара стейту ген. Маршала щодо планової економічної відбудови Европи при американській допомозі та значення цеї пропозиції для Британії і Европи, і останніми подіями та советською політикою в Східній Европі. Бевин заявив: „як Маршал проголосив свою пропозицію, я вчіпився за неї обома руками". Пропозицію Маршала Бевин вважає „великою нагодою для Европи" та „шанс, якого уряд Його Величества не пропустить". Пропозиція Маршала стане для Британії базою в її европейській політиці і члени парляменту запитували Бевина, чому він, властиво, раніше не прийшов на таку думку. Вважають, що виступ міністра Бевина був подиктований свідомістю, що Советський Союз відкине англо-французьке запрошення взяти участь в конференції на тему пропозицій ген. Маршала, а якщо прийме, то тільки на те, щоб своїми відомими вже з ООД формальностями не допускати до кінцевого висліду та всіляко розбивати можливості міжнароднього порозуміння. В дебатах забирали голос теж інші визначні британські державні мужі, м. і. теж бувший міністер закордонних справ Іден, що насамперед гостро осуджував советську політику в Східній Европі. Міністер Бевин заторкнув теж советську підривну роботу в Греції та інших країнах і заявив: „Ніхто не може обвинувачувати мене, що я зробив один тільки крок для поділу Европи. ПОЧАТКОМ ВСІХ ТУРБОТ БУЛА РОСІЯ. Це не була Велика Британія і це не були Злучені Держави Америки". Після дебат більшість членів парляменту висловлювалися, що виступ міністра Бевина означає зворотний пункт в закордонній політиці Великої Британії у відношенні до Советського Союзу.

МОСКВА ВВАЖАЄ ПАРИЖСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ ЗА ПРОТИ-СОВЄТСЬКУ.

Москва, 19. червня. — Советська офіціяльна пресова агенція ТАСС характеризує сьогодні Парижську конференцію між секретарем закордонних справ Великої Британії Ернестом Бевином і французьким міністром закордонних справ Бідо як „намагання договоритися поза спиною Советського Союзу та інших европейських країн". Здогадуються, що виступ ТАСС-а був написаний ще перед тим, заки Молотов одержав англійсько-французьке запрошення на конференцію.

ПЕКЛО ДЛЯ РОБІТНИКІВ У СОВЄТСЬКОМУ „РАЮ".

Ню Йорк, Н. Й., 19. червня. — Місцевий „Дейлі Мірор" помістив сьогодні рисунок Риплі, на якому представлений винуждідий советський робітник-невольник зі сапою в руках. Під заголовком „Вір, або ні" подано побіч висоту заробітної платні та цін на поодинокі твари в советськім „раю для робітників". Там подано такі факти: Советський робітник заробляє там тижнево пересічно 200 рублів, закупочна вартість яких виносить 16 і пів долярів. З цих 16 долярів тижневого заробітку він мусить платити, як перечислити рублі на доляри: за звичайний тандитний чоловічий одяг — 133 доляри, звичайні маловартісні чоловічі черевики — 156 долярів; звичайний светер — 20 долярів; бохонець хліба — 5,67 доляра; фунт масла — 41.25 дол.; тузін яець — 13 долярів; фунт меду — 15 дол.; фунт цукру 41.25 дол.; фунт сира — 20 дол.; фунт шинки — 24.57 дол.; фунт оселедців — 13.20 дол. і т. д. За примітивні жіночі черевики треба заплатити в цьому „раю" 156 долярів.

ПРИСУД СМЕРТИ НА 17 УКРАЇНСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ

Варшава, 19 червня (АП). — Польсько-большевицький військовий трибунал присудив сьогодні на кару смерти взятих в полон 17 вояків Української Повстанської Армії, закидаючи їм збройну боротьбу проти польсько-большевицької армії в південно-східній Польщі та намагання силою повалити існуючий уряд. 17 нових українських героїв зложили своє життя в нерівній боротьбі за волю своєї батьківщини.

АНГЛІЯ ТА ФРАНЦІЯ ПРОДОВЖУВАТИМУТЬ НАРАДИ В СПРАВІ ВІДБУДОВИ.

Париж, 19 червня. — Британський і французький уряди сьогодні офіціяльно повідомили, що вони продовжуватимуть свої наради в справі запропонованої секретарем стейту ген. Маршалом американської допомоги для планової економічної відбудови Европи, без огляду на становище в цій справі Советського Союзу. Дальші наради відбудуться в Лондоні, куди виїде міністер Бідо після одержання будьякої відповіді від Молотова. В британській і французькій пресі ведуться широкі дебати над можливостями здійснення пропозицій Маршала.

ВИСТУП „ПРАВДИ" ПРОТИ АЧЕСОНА.

Москва, 19 червня (АП). — Московська партійна „Правда" сьогодні накидується на бувшого американського підсекретара стейту Діна Ачесона за його виступ на Веслейському університеті минулої неділі, закидуючи йому обчернювання Советського Союзу. „Правда" твердить, що Ачесонові і його „майстрам" здається, що вони можуть диктувати Росії, але вона, твердить „Правда", є сьогодні найбільшою потугою в світі і на таке собі не дозволить.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛІТАК РОЗБИВСЯ В СИРІЇ.

Дамаск, Сирія, 19 червня (АП). — Літак Панамериканської Світової Повітряно-дорожної Констеляції, що летів з Індії через Туреччину до Ню Йорку, розбився сьогодні вранці на піскових висипах над рікою Евфратом в східній Сирії. На літаку було 22 подорожних, головно з Ню Йорку. Щонайменше 15 з них згинули, інші поранені.

УГОРСЬКА ЧЕРВОНА „БІЛА КНИГА"

Будапешт, 19 червня. — Тут заповіджено появу урядової „Білої Книги", в якій будуть подані зізнання заарештованого большевиками секретаря мадярської партії дрібних землевласників Белі Ковача, в яких він обтяжує цілий ряд осіб з опозиції та членів б. уряду в „змові проти республики".

СТАНОВИЩЕ ВАТИКАНУ ДО САВЄТІВ.

Рим, 19 червня. — У звязку з виступом ватиканського органу „Осерваторе Романо" в справі загрозливого положення, витвореного американсько-советськими стосунками, ватиканські круги дальше розяснюють турботи Папи за світовий мир. Стверджується, що не може бути ідеологічного компромісу між католицькою церквою і безбожним комунізмом, підтверджується теж становище Ватикану щодо неуступчивости советської політики, проте Ватикан дальше думає проповідувати співпрацю між Америкою та Росією з єдиною метою зберегти мир.

БЕЛЬГІЇЦІ ВИПРАВДАЛИ СВОГО КОРОЛЯ.

Брюсель, 19 червня. — Призначена королем Леопольдом комісія, завданням якої було прослідити діяльність короля під час війни, виправдала його від закидів, мовляв він в 1940 році наказав капітуляцію бельгійської армії перед німцями, не остерігши союзників. Проголошений сьогодні звіт комісії виправдує короля від кожного закиду, як щодо його невтральности перед німецьким нападом, так щодо капітуляції й поведінки під час німецької окупації.

ВИКОНАНО ВИРОК СМЕРТИ НА 7 УСТАШІВЦІВ.

Білгород, Югославія, 19 червня. — Урядово повідомлено, що сьогодні виконано вирок смерти на засуджених недавно 7 керівниках хорватського Усташі, між якими мав бути теж керівник Устаці та президент створеної німцями Хорватської держави, Анте Павеліч. Президія Національної Асамблеї відкинула їх прохання про помилування.

СКАЖЕНИЙ ВИСТУП НІМЦЯ ПРОТИ СКИТАЛЬНИКІВ.

Мюнхен, 19 червня. — Д-р Рудольф Цорн, міністер економії в Баварії, сьогодні в приявности багатьох високих американських старшин виступив з найгострішими обвинуваченнями проти скитальників різних національностей, які перебувають в таборах в Німеччині. Цорн обвинувачував скитальників за чорну торгівлю, „корупцію та всі злі речі, які можна собі тільки уявити".

Його скажений виступ проти інших національностей охоплював всі брехливі догми гітлерівського расизму.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00

За оголошення редакція не відповідає.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ВАТИКАН ПРО ВІДНОШЕННЯ ДО РОСІЇ

Загально відоме, як відносився досі Ватикан до совєтської ідеології та диктатури з її безбожництвом, переслідуванням релігії, духовенства і вірних та нехтуванням прав людини. Теж відома широка кампанія проти Ватикану, ведена Кремлем та його сателітами, зокрема урядами Польщі та Югославії, з таким завзяттям, наче б іншого ворога вже у них не було. Тому, що так є, можуть декого здивувати дві статті у ватиканськім Осерваторе Романо, взиваючи Вашинґтон і Москву до порозуміння та згоди.

Ватикан змагав і змагає до мира в світі. Тому це ніяка новина, коли він і тепер впливає, щоб не допустити до воєнного конфлікту між Америкою та Росією, який на думку Ватикану назріває. Зате новина в цьому, що Осерваторе Романо закидає обидвом сторонам, себто Злученим Державам і Росії, брак обєктивности і охоти до мира. Осерваторе Романо пише, що з одного боку промови Ачесона, Гувера та Сомнера Велеса виключають усяке порозуміння з Росією, а з другого спосіб, у який Совєти відповідають на ноти Англії та Америки в справі Угорщини, готує ніщо інше, а тільки нову війну. Звернувши Росії увагу на її пропаганду проти „англо-американського імперіялізму", ватиканський часопис критикує Злучені Держави за це, що вони вважають російську політику „виключно агресивною", що є обєктивним" твердженням. Росія, пише цей часопис, може мати оборонні мотиви і змагати до таких границь, які можна легше оборонити.

Так представляє ці речі в Ню Йорк Таймс римський кореспондент цього часопису, вважаючи ще вказаним пояснити, що відповідальний редактор Осерваторе Романо є „вірним інтерпретатором поглядів самого Папи".

Не будемо відгадувати, що це все означає. Думаємо, що воно не написане на вітер, особливо, коли кореспондент додає, що ватиканські кола зачинають говорити про таке, щоб в теперішних міжнародніх обставинах не ширити „ненависти проти Росії з ідеологічних мотивів", а згадані статті Осерваторе Романо називають „безпартійними" і „реалістичними". Такого не говориться без глибшої застанови.

При цій нагоді звернемо увагу на ще одно, теж цікаве. Ото Ватикан поручив англійському кардиналові, Бернардові Ґріфінові, відвідати Польщу в ціли „управильнення правних відносин у Польщі", під чим, як пише „Кетолик Гералд", можна розуміти теж і евентуальне заключення конкордату між Ватиканом і комуністичним урядом Польщі. Польський журналіст і політик, Зиґмунт Новаковскі, що пише про це з Лондону в нюйорській газеті „Нови Сьвят", каже, що видно, що Ватиканові було замало цього, що йому подали про відносини в Польщі польські кардинали Гльонд і Сапєпа та цілий польський єпископат, коли треба було вислати ще „обєктивного" кардинала з Англії. Евентуальний конкордат називає Новаковскі „торгом" та „кардинальною помилкою", яка „може зашкодити католицизмові".

Думаємо, що дальші події вияснять докладніше, до чого змагають ватиканські слова про „обєктивність" та „політичний реалізм", як теж це, для якої цілі вислано до Польщі кардинала Ґріфіна. Одно певне, що іде тут про важні справи.

ЖІНКИ ПРИ РОБОТІ

Серед признак чимраз більшого безробіття у теперішних часах економічні дослідники завважують, що дівчата і жінки кидаються шукати праці поза домом майже в таких розмірах, як це було під час війни. Останнього місяця яких 800,000 жінок пішли до праці, а в місяці квітні працювало 400,000 жінок більше ніж у лютім.

Це спостереження дало притоку до провірки причин, ізза яких жінки шукають заробітків.

Головна причина така, що люди привикли жити вигідніше в повоєннім часі, коли то майже кожна родина мала заощаджені гроші. Коли готівка вичерпається, родина приходить до висновку, що не можна втримувати підвищеної життєвої стопи, як лише один член родини, звичайно батько, приносить домів заробітну платню. Отже тому жінки вертаються до праці.

„Вертають" у тому значенні, що вони донедавна десь працювали. Після демобілізації армії, „здемобілізовано" теж багато воєнних підприємств, у яких, з конечності, працювало багато жінок. Та всетаки при праці залишилося 5,000,000 жінок більше ніж їх було у передвоєннім часі в 1940 році. Від згаданого року число працюючих мужчин зросло на 20%, а жінок на 50%, так, що число всіх жінок зайнятих працею поза домом, перевищило цифру 16,000,000. Безпосередньо по війні жінки з різних причин — покинули роботу, а тепер слідний поворот. Чим дальше від покінчення війни, тим більше число жінок голоситься до роботи.

Та шукання праці жінками має теж і глибшу причину, а не лише саме бажання втримувоти повоєнну стопу життя. Нею є пляноване відставлювання робітників-мужчин від роботи, на короткий чи на довший час, а це вказує на пляноване змагання підприємців до обниження робітничої заплати. Буває, що мужчину-робітника після часового застою знову приймуть до праці, одначе за нижчу платню, але з якої він не може втримати родини. Тому мусить іти до праці теж і жінка. Підвищені ціни життєвих засобів, закупно домашньої обстанови на сплату ратами й інші, часто непередбачені, видатки спонукують жінку шукати платного зайняття поза домом.

Очевидно, що при цім треба розрізняти: чи праці шукають незамужні, чи замужні жінки. Праця незамужних жінок, звичайно молодих дівчат, здавна є правилом в Америці й це не викликує ніякого здивування. Одначе перегляд зголошень до праці в останніх шести місяцях виказує, що число замужних жінок при праці зросло на 65—20 відсотків. В 1946 році було 5,070,000 родин, де працювали поза домом чоловік і жінка, себто на два мільйони більше, як в 1940 році

Коли говорити про фахові жіночі сили, як от бюрових робітниць, стенопісток, секретарок, книговодчиць, то на таких усе є попит. Таке саме буває із дівчатами, що продають крам („сейл-ґирлс"). Зате велике число нефахових жінок, що шукають праці, вказує на якусь конечність. Правда, є деякі „сезонові роботи", от як на фармах, або в кравецтві, що їх сповняють жінки. З другого боку є „сезонові робітниці", як от шкільні дівчата, що шукають якоїсь роботи на вакації. Все те разом збільшує число апліканток за працю.

В поодиноких околицях слідно такі прояви: В однім робітничім бюрі в Ню Йорку число зголошених жінок до праці в минулім місяці підскочило на 20%. На кожне місце в роботі є найменше 25 зголошень. Зголошуються не лише жінки, що мешкають у Ню Йорку, але і зпоза міста, коли їм не вдалося найти працю у їхніх місцевостях

Найліпшим показчиком зголошень жінок за працю є урядові — тепер уже стейтові — бюра праці. Так, напр. у бюрі в Питсбурґу більша частина аплікантокце жінки, що не працювали впродовж 1944 або 1945 року. У Шікаґу впродовж трьох останніх місяців зросло число аплікацій на 130%, а між ними є багато старших женщин. Стейтове бюро в Клівленді, у стейті Огайо, виказує, що пересічний вік аплікантокиносить 45—50 літ, а число зголошених жінок від січня майже подвоїлося. У Филаделфії з кінцем 1946 р. було зголошених 7,600 жінок у стейтовім бюрі праці, а тепер є їх 15,400. Урядовці приписують це жіноче безробіття цій обставині, що в ткацькім промислі наступив застій. У Бостоні відставлено багато жінок у фабриках взуття, електроніків, при шитті, в текстильних підприємствах і їм важко найти іншу працю, хоч напр., є там попит за робітницями в бюрах. Зате на Західнім побережжі замітний попит за нефаховими робітницями. Може це тому, що там тепер сезон на збирання овочів, а може й тому, що з покінченням війни виїхали звідти цілі маси хвилево переселених робітниць.

На попит жінок за роботу можна глядіти різно. Коли йде про те, щоб жінки не дармували, то це додатна сторона. Це причиняється до устійнення характеру і до почуття незалежности. Коли ж жінка приневолена йти до роботи тому, що чоловік не всилі заробити на втримання родини, то це уємна сторона цього питання. Голова родини повинен заробляти стільки, щоб стало на виживлення нелітних членів сімї, а в такім випадку жінка повинна не лише сповняти важку домашню роботу для догляду родини, але теж і займатися вихованням дітей. Це повинні мати на увазі не самі суспільні діячі і законодавці, але теж і працедавці. Робітник повинен дістати таку платню, щоб не терпіла недостачі рідня і щоб суспільне життя йшло правильним шляхом.

Микола Чубатий.

Наукове Товариство ім. Шевченка відновило свою діяльність

Дня 30. березня б. р. сталася подія, що може бути історичною датою в історії української культури. По довших приготуваннях, по засягненню опінії дійсних членів Наукового Товариства ім. Шевченка розкинених по всему світі, постановлено обновити діяльність Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові на чужині, тимчасово в Мінхені в Німечині. Згаданого дня відбулися Звичайні Загальні Збори НТШ в присутности 18 дійсних та 16 звичайних членів; 17 членів казали себе заступити уповноважненими повновласниками, що є згідне зі статутом НТШ. Це перші Загальні Збори Товариства від останніх передвоєнних, що відбулися перед самою війною 1939. Після 8 літ бурливої воєнної історії НТШ, українська найвища наукова установа ввійшла знов на шлях правильного існування, хоча поза межами рідної землі.

Загальні Збори ствердили, що поза Україною, на еміграції найшлося 65% всіх дійсних членів, кільканадцять згинуло в часі воєнної хуртовини, що пересунулася понад українською землею, тільки кількох остало на рідних землях, у Львові їх мабуть вже нема. Це все найкраще ілюструє в яких обставинах опинилася українська наука під новою червоною окупацією.

Негайно після першої окупації Західної України й Львова большевиками на НТШ впав перший удар. Большевики закрили НТШ, а рідкої цінности бібліотеку та музей скомасували з другими бібліотеками Львова. Само закриття НТШ виглядало навіть на його аванс, бо місто НТШ відкрито у Львові філію Академії Наук УСРР. Одначе на ділі закриття товариства означало кінець свобідних дослідів для української науки. Доказом того може послужити факт, що львівська філія академії, що мала заступити НТШ, впродовж більше ніж півторарічного володіння большевиків у Львові, не видала ані одного тому наукових праць її членів, підчас коли за ворожого правління Польщі НТШ випускало пересічно біля 2 томи своїх праць та низку дрібних звідомлень з наукової праці своїх секцій та комісій.

Прихід націстів до Львова не змінив положення НТШ ані на одну йоту на краще. Німці заборонили обновляти діяльність НТШ згідно зі своєю доктриною, що словянські народи не можуть культивувати своєї рідної науки, а щонайбільше можуть бути кваліфікованими робітниками у великім німецькім райху. Наука мала бути тільки привилеєм німців. Знов три роки було НТШ недіяльне, а його установи закриті.

По трьох роках, літом 1944 повернули червоні знов до Львова. Перед їх приходом більшість членства покинула Львів та подалася на захід. Знов розпочалася фарса з відкриттям філії Академії Наук у Львові, а на ділі остаточний похорон всякої української наукової праці. НТШ опинилося на еміграції та 30 березня 1947 серед нових обставин, на чужій землі розпочинає свою обновлену наукову діяльність.

Оце вдруге впродовж свого сімдесять чотиролітнього існування приходиться НТШ репрезентувати вільну українську науку не тільки Західної України, але цілої української нації. Перед 1905 роком, в часі безоглядного переслідування української науки та українського письменства на Україні під Росією НТШ у Львові було пристановищем всеукраїнського письменства та всеукраїнської науки. Тепер знов приходиться о б н о в л е н о м у НТШ представляти в с е у к р а ї н с ь к у науку та гуртувати вчених усеї України.

Таку ролю признають заслуженому НТШ науковці соборної України, що опинилися нині поза межами Совєтів. Минулого року з браку других наукових товариств вчені, головно зі Східної України, основали в Німеччині Вільну Академію Наук. Тепер, коли НТШ реактивувало свою діяльність ведуться розмови на тему ліквідації вільної академії, розуміючи, що ніяка українська наукова установа не має такої світлої традиції як НТШ та не потрапить так гідно репрезентувати українську науку як НТШ, відоме своїми науковими виданнями у всему світі. В той спосіб внедовзі згуртує НТШ всіх щонайкращих українських науковців, що опинилися поза Україною. В цім саме історичність його загального зібрання 30. березня 1947. НТШ стає установою всеукраїнською та новими науковими силами зі східної України скріпленою, дарма, що ця стара українська наукова установа нині далеко від рідних земель.

Дотепер НТШ мало біля 120 дійсних членів українців та біля 50 членів чужинців розкинених по всему світу, яких наше Товариство займенувало дійсними членами за їх наукову діяльність, часто прихильну для українського народу. Це число буде внедовзі доповнене новими членами науковцями зі східної України. Віримо, що так скріплене НТШ розпічне новий світлий період своєї наукової діяльности, перерваний дещо зменшеним темпом наукової праці в періоді поміж двома світовими війнами.

Найкращий період свого розвою переживало НТШ в часі головування проф. Михайла Грушевського в останних роках 19-го та в перших роках 20-го століття. Саме інтензивна діяльність НТШ в цім періоді та видання понад 150 томів наукових праць, принесла йому широкий розголос некоронованої академії наук З а х і д н о ї України.

Скількість та якість науковців, що їх тепер буде обєднувати НТШ, сильно перевищає котрийнебудь із періодів його існування. Одначе, перед обновленою всеукраїнською науковою установою стоїть багато проблем, що мусять гальмувати наукову працю самої установи. В першу чергу перед НТШ стоїть непевність, де буде його постійний осідок — в Европі, чи в Америці. Покищо НТШ мусить остати в Европі та гуртувати до наукової праці українських вчених своїх членів теперішних та дбати про підховання майбутніх членів серед молодого покоління науковців. Тільки тоді, коли б злагіднені іміграційні закони дали змогу перенестися до Америки більшому числу членства, плянується евентуальне переселення НТШ за море, до Злучених Держав.

Друга проблема, яка стоїть перед НТШ, це справа матеріяльних фондів на видання наукових праць. Відомо, що наукові публікації не оплачуються у ніякого народу. Вони в більшости розсилаються другим науковим установам в обмін, що не приносить ніякого грошевого зиску, а тільки страту. За часів австрійської влади над Галичиною до 1913 р. віденський уряд призначував кожного року різним народам субвенції на наукові установи. Таку субвенцію признано теж і НТШ. Вона виносила річно 750,000 корон, себто яких 30,000 долярів. Ця сума, в додатку до українських фундацій, помагала збільшувати наукові видання НТШ.

Брак грошевих фондів сильно спиняв наукову діяльність НТШ за час польського володіння в Галичині. НТШ мало доволі значні маєтки, що самі приносили деякий дохід Товариству, але того було замало. Наукова діяльність тої установи, залежить нині виключно від того чи і як українська еміграція за морем зрозуміє ту

(Докінчення на стор. 3-тій)

Ол. Луговий. Права застережені.

Дажбожі Внуки

I. НА ЧУЖИНІ МІЖ СВОЇМИ

57)

Камінь переливався, іскрився зеленими барвами. Ірина підійшла до вікна. У промінніях сонця камінь змінив барву на темно-червону. Охнула з дива, — перейшла у темніший куток — ізмарагд обернувся у іскристо-чорний...

— Дивний камінь! — дівча сказало матерям трохи застрашене. — Він міняє барву...

— Залежно від освітлення доню! — пояснювала мати Ірина. — В темряві він світить жовтавим світлом, на місячному сяйві стає ясним, в електричному освітленні приймає прозору барву неба у соняшний день... Камінь надто давний, набуває нові прикмети... Його принесла у рід одна з перших Святольдичів-Ставровичів, за княжих часів. Перли давніші ще... По переказам походять з Византії...

— Я їх і не бачив ніколи! — говорив Ростислав з жалем. — Не знав, що у нас є такі давні родові річи...

— Ти малий був, сину, нам приходилося тяжко бідувати... Втікаючи з дому, я зашила шнурки перел у ковнір старого плаща. Камінь зашила у рубець поли. Плащ мала на собі. Ти може не памятаєш, нас ограбували в дорозі, свої на жаль. Забрали коней, повіз, все убрання, крім того, що на нас було... На еміграції — купила цю скриночку, заховала так, що сама роками на нього не дивилася. В біді — спокуса велика. Як нас вигнали з Чехії, мусіла одну перлину продати. Перед виїздом сюди, у Відні мусіла продати ще дві. Інакше не виставало збережень, нас сюди не впустили б! У подорожі носила на собі, під убранням.. В митних урядах річи переглядали...

— Скільки то все може вартувати? — син цікавився... — Перлин штук сімдесять, нехай по двадцять долярів кожна, — то вже півтора тисячі... А камінь і оправа — нехай десять тсяч!... Гей мамо!... То ж ми не такі бідні люди! Тисячники! — казав жартом.

— Нездалий з тебе знавець, сину!... — мати поважно заперечила. — За три крайних перлини мені дали без торгу півтисячі долярів... А камінь, на любителя, й півтори сотки тисяч принесе!... Більші перлини вартують може й по тисячі одна!... Я цілого намиста ні каменя не показувала нікому... Це ж родове!... Воно вартніше мільйонів... Ну, тай злодіїв по містах багато... Ще довідалися б...

Мати з дочкою слухали й вухам ледви вірили. Надивившися, начудувавшися, дорогоцінність заховали. Скрипочка перемандрувала в Іринин санковояж, старанно завинена у шматтях. Маленький, непомітний ключик заховався на грудях дівчини поміж купленими Ростиславом перлами. Дівчина набула клопіт, де ту скриночку у дома ховати? Хіба у незгораємій касі. Каса вмурована у стіну. Або у своїй кімнаті, туди ніхто з лихими намірами не дістанеться.

Перед пятою з Винипегом розпрощалися. О б д а р у в а л и Крукову, дітей. Господиня набрала переконання, що гості такі великі багачі!... У поїзді, на вдоволення нечисельних пасажирів вигравали по черзі на скрипці. За Минесотою, по заході сонця, пасажири почали куняти, грати не випадало. Мати й дочка розпитували Ірину Андріївну про родинні перекази й легенди, — чому повстав переказ, що поки в роду ізмарагд, доти й рід житиме, наче б був той камінь сторожем роду... Оповідань слухали наче малі діти гарної казки...

— Не вперше вже в історії нашого роду Святольдичі дружаться з Ставровичами, чи навпаки, — оповідала Ірина Андріївна. — Так траплялося вже десятки раз!... Вперше одружується Святольдич-Ставрович з Ставровичівною. Мусимо погодитися, що нас звела доля, призначення якоїсь таємної сили, чи Бога!... Адже я з сином вважали, що ми одні зісталися на білому світі, вас троє думали так про себе... Не раз вже так траплялося впродовж століть!... Роди зводилилися на одну дві душі... І зводились власне тоді, коли оце намисто з ізмарагдом попадало в чужі руки. Можливо — то все случайности... Та вони все якось сходилися разом...

Вже основкники роду, Святольд і Ставр, звалися братами. Або походили від рідних сестер, або жонаті були з сестрами, а може один з сестрою другого навзаєм... Перли вивезли з Криму, в часі походу Володимира Ярославича на Царгород. Їм обом з Переяславськими дружинами доручено Крим окупувати. Ізмарагд принесла у рід дочка князя Ізгоя, Олега Гореславича, по матери з грузинських княжен чи царівен. На окрасі й досі не стерлися грузинський і арабський написи... Видно й камінь східного а р а б с ь к о г о походження. Вперше пропав у часті набігах половців на Переяславщину. Тоді рід звівся. Одинокий мужчина, представник роду, Любомир, — віднайшов його на руїнах р о д о в о г о обійстя...

Рід розрісся до тридцять душ через три покоління. У кожному удільному князівстві все знайшлися бояри Святольдичі і Ставровичі. У ті часи відїхав у Володимирію Василь Любомир Ставрович, з князем Роменом Галицьким, від решти роду зовсім відокремився... Тепер доля звела його нащадків зо страшною залуззю роду аж по сімсот пятьдесятьох роках!

(Дальше буде).

Іван Кл.

Українське письменство на еміграції в Европі

(Докінчення).

III.

Поезія, як завжди, так і в цьому році виявила себе найбільш плідним і багатим жанром. Окремі збірки й вірші, друковані в періодиці (збірники МКР-у, журнали „Заграва", „Рідне Слово", „Звено", „Керма", „Ранок", „Похід", врешті, літературні сторінки тижневиків), виявили досить спонтанний і пестрий зрив поетів, хоч і не завжди рівний і не завжди зрілий. Застерігаючись щодо умовности кваліфікацій, головніші поезії нашої поезії в минулому виявились широкою скалею: від мертвіючого й епігонуючого неоклясицизму аж до новаторського синтетизму В. Барки. В цих межах флюктують різні різкіше і слабше відтінені стилі як неоекспресіонізму, реалістичної пісенности, народницького символізму й неоромантизму. Неоклясики, із не завжди дотриманою вірністю своїй доктрині, дали найвищі свої позиції в творах М. Ореста („Душа і доля") та Ю. Клена („Попіл імперії"). Обидва поети майстри канонізованої форми, хоч кожен порізному підкреслили свій нахил до зон містичного, до духового прозріння. Надсвітня „таїнність" М. Ореста більше послідовна й закінчена, у Ю. Клена ще слідні змагання з давнім неоромантизмом. С. Гординський і Л. Мосендз, формально приналежні до неоклясиків, обмежились невеликими уривками з поем. В цьому році опубліковано декілька віршів з недрукованої спадщини Є. Маланюка. Про долю ж самого поета з 1944 року немає відомостей.

В пієтизмі для поетів, загинулих у війні, видано частково твори О. Ольжича-Кандиби („Підзамча"), О. Теліги („Душа на сторожі"), а також оповідання Ю. Липи „Рубан". Зявилися передруки новель Й. Позичанюка, поезій І. Ірлявського.

Неоклясична школа Є. Маланюка позначила себе кількома віршами Ю. Косача („Осадчі", „Регенсбург", „Олександер"), двома збірками Я. Славутича — „Співає колос" і „Гомін віків", з яких друга виявила визрівання поета й поглиблення його історизму, В. Лесича — змістом романтика, формою експресіоніста, М. Ситника („Відлітають птиці"), селянського поета на грані переходу від пісенности до неоромантичного візіонерства, Л. Полтави („За мурами Берліну"), багато надійного й тонкого ліроепіка (особливо цікава для його зростання іронічна поема „Пані Берта" — Мур І.), Л. Лимана, автора цікавих віршів. Окреме місце займає О. Веретенченко, блискучий неоромантик з нахилом до стилізованого історизму („Трістан і Ізольда", „Чорна Долина"), а водночас сильний своїм монументальним відчуттям безпосереднього реалізму. Ніжний лірик М. Степаненко, дав низку віршів щирого патріотичного патосу. З західньо-українських неоромантиків, як і раніше, веде перед Б. Нижанківський, автор поеми „Прірва", публікованої уривками похмурової візії, закованої в суворі рами різьбленої форми, а далі А. Гарасевич — автор ліричних імпресій, учень О. Ольжича, Р. Кедрина з ностальгічними гірськими рефлексіями. Колишній бард гуцульського легіону О. Бабій подарував нам поему „Жнива". Барвні і динамічні скорочи нашої доби, партизанської романтики дав П. Карпенко-Криниця в віршах часто публікованих у поточній пресі. Т. Курпіта видрукував низку віршів надиханих щирим патріотичним патосом. На грані між неоромантиками і символістами стояли й в цьому році О. Лятуринська і О. Стефанович, перша сповнена праісторичних, далеких громів („Ярило"), другий — стриможений апокаліптичною візією світу, обоє майстри форми.

Неоромантизм в українській поезії продовжує свої найкращі традиції. Це збунтований динамічний ляпідарний вислів неспокою епохи, стиль найближчий до органічного відчуття соціяльної функції українського письменства, незгноблений і необмежений в своєму творчому хотінні дати „синтетичний образ України". Це візіонерство „пар екселенс".

Неоекспресіоніст — І. Багряний, близький до неоромантиків настроєм бунтаря, трибуна кличія мас. Його „Золотий Бумеранг", проте, випадає з рам неоромантизму своїм нахилом до радіоналізування своєю матеріялістичною базою світогляду. І звідси, в протилежності до неоромантиків, що будують свої візії на ірраціональному у Багряного виступає чіткість реалізму, проклямаційний гнів поета — „рупора мас", розхвильованого бійця за інакший соціяльний світ.

В. Барка, автор збірки „Апостоли", яка аж ніяк не вичерпує хоч би й однорічного дорібку цього плідчого й яскравого поета, що за нього зломано вже багато пер у многобоях критиків, виступає як речник філософії серця. Він неподібний до нікого, зовсім самотній зо своїм талантом і світоглядом, водночас глибоко органічний, за окресленням Ю. Шереха, одинаково близький до пізнього Шевченка й раннього Тичини, з ремінісценціями із „Слова о полку Ігоревім" за поглядом інших критиків, тісно звязаний з традицією нашої поезії 13-16 віків. І водночас такий сучасний, такий близький чи то до нового богошукання в новітній німецькій поезії чи до католицької ідеї онови Марітена — Моріяка — Кльоделя.

Злобний і недоречний критиці не вдалось ані захитати, ані не допустити до мас проломової сили Барчиної поезії. Спроквола, але впевнено промощує собі ця поезія філософії серця дорогу до серця нації. Давно не чула вона такого лагідного і такого гнівного слова, давно не знала такого людяного поета, як В. Барка, й Косач недаремно привітав його висловом „Екце поета".

Близько до Барчиних зон глибинних філософських розважувань творить і Т. Осьмачка, що у періодиці опублікував за минулий рік ряд поезій. Суспільність, що цінить цього поета глибокої виснажености й могутнього вислову, чекає появи його поеми „Поет".

1945-46 рік для української поезії — це не тільки рік придбання кількох більш чи менш талановитих імен, але це ще одна позиція в дорібку поетичного десятиліття. Це рік, безумовно, переломовий. Це рік, коли стрясаючи з себе змору недавнього минулого, війни й окупації, жахіть печерної доби, мов на світанку нової ери, поети хочуть нової ери, поети хочуть висловити себе вільно й проникновенно, хочуть прозріти. Занепад мертвіючого неоклясицизму підкреслює раптовий зльот неоромантизму, що відкриває дорогу новому національному стилеві української поезії з його такими яскравими виразниками, як Б. Барка, Т. Осьмачка, О. Лятуринська й ін.

IV.

В галузі художньої прози боротьба й визвання нових стилів на попелищі перестарілих вимагають довшої відстані часу. Але й тут спостерігаєтся поважні вилoми в концепціях традиційного натуралізму й реалізму. 1945-46 рік, що приніс нам знайомство з новітнім американським романом, проникання новітніх шукальницьких струмів із німецької й французької літератур — все ще підготовляє читача до зрозуміння перестарілости канонізованого, традиційного, описового реалізму стилю Нечуя-Левицького чи Васильченка. Можна різно розціновати талант І. Костецького, як прозаїка, але не можна відмовити йому наполегливости в шуканні його нової форми в новелі і романі, й не привітали теорії „безпосереднього реалізму", хочби й пересадженої з американського чи англійського грунту (Дж. Джойс). „Оповідання про переможців" І. Костецького треба відзначити, як один з етапів новаторського шукання. Наближений тим шуканням В. Домонтович доходить до читача уривками свого знаменитого роману „Доктор Серафікус", роману про Франсуа Війона, новелею „Помста". Абстрактність, умовність і візіонерство інтелектуаліста, елементи нового стилю в європейській прозі складають основу прозової творчости В. Домонтовича. Новелі Ю. Косача („Чудесна балка", „Ноктюрн Ц-моль", „Запрошення на Цитеру", „Посміх Діониса") кожна по-своєму спрямовані в бік формалістичної ребелії, слідної у Косача ще в ранніх його творах. Це є шукання синтези у схрещенні сюрреалізму, експресіонізму й „безпосереднього реалізму".

Роман Ю. Косача „Еней і життя інших", друкований уривками в періодиці, становить синтетичний образ української теми, як революційної й універсальної новелі. Цікавим новатором у галузі виявив себе (одна з маркантніших постатей молодняка) В. Кримський. Гостро протилежна до нього є прозова описова творчість У. Самчука, який оголосив розділи зі свого роману „Юність Василя Шеремети", І. Керницького (гуморески), В. Чапленка (натуралістичні новелі „Муза"), а також творчість Н. Кибалюка, О. Несич, Д. Гуменної („Куркульська вілія"), М. Цуканової й ін.

На межах нової і традиційної прози находяться твори з документарно - моралістичними елементами Ю. Бескида („Люди без прізвищ") і О. Данського („Хочу жити"). Це спогади з побуту в евакуаційних чи концентраційних таборах, українські обвинувачення минулій тоталітарній добі, майстерно зладжені коментарі часу. Відбігає від стилю згаданих книг твір М. Нажанського „Мозаїка квадрів в'язничних".

Драма не виявляє і в минулому році тенденцій до вирішального перелому. Крім драматичних творів І. Керницького („Сіль землі") та Юрія Косача („Ворог", „Скорбна симфонія", „Зазулина дача", „Вікінг і Ярославна", „Зрада"), п'єси Л. Коваленка про Ксантипу та А. Коломийця (19. 7. 46) „Суд над Дон Жуаном", не можна відзначити позицій, які хоч трохи відбивали б від інвазії безвідповідальних драматургів-графоманів типу Запорізького та інших.

Періодика сприяла розросттові репортажу, а, передусім, літературного художнього есею. В цій галузі відзначити треба, передусім, праці В. Бера і Ю. Шереха; з інших звертали на себе увагу ессеї д-р О. Грицая, М. Глобенка, Ю. Косача, У. Самчука, І. Костецького, Б. Подоляка, В. Державина та В. Шаяна, присвячені здебільшого не тільки пекучим питанням нашого письменства, але також і загальним проблемам духовости сучасної доби.

Невідрадні видавничі умовини не сприяли належному виявові в першу чергу мистецької прози. Невеликі новелі у формі фейлетонів, уривки романів, друковані в періодиці чи читані на авторських вечорах, звичайно, не віддавали повного образу тих глибоких внутрішніх процесів, які переживає в даний мент і українська мистецька проза. Вона на шляху до монументального епосу — роману, до повісти світового рівня. Відомо нам про роман-епопею У. Самчука „Ост", про великий історичний роман Ю. Косача „Патріот" тощо. Ціла низка блискучих критично-літературних ессеїв Ю. Шереха (про сучасний театр, про А. Любченка й ін.) не мають ще видавця. Ждуть своєї появи повісті В. Домонтовича та І. Костецького а, проте, не зважаючи на скрайно невідрадні об'єктивні обставини, на кричущу обмеженість видавничих можливостей, на загальну нез'ясованість еміґрантської долі, українська література в минулому році, цілком усвідомивши собі відповідальність покладену на неї добою, з героїчною, іноді, скорою змагається за те що МУР формулює як „опанування великого в мистецтві". Чим важчі умови довкілля, тим більші вимоги. І в цьому розумінні для письменства, як ноходові крізь перешкоди, суворість себеоцінки — гарантія перемоги, надія на майбутнє.

(„Українська Трибуна").

БУДЕ НЕЗАБАРОМ ВЕТЕРАНСЬКА КОНВЕНЦІЯ!—В днях від 28-31 серпня прибуде до Ню Йорку яких 175,000 американських ветеранів на конвенцію. На картині бачимо мейора міста, Вилиема О'Двайера, як передає виповнену реєстраційну карту.

„Помилка єп. Возьніцкого"

Не подаю руки агентам катів, каже польський священик, відмовляючись подати руку польському амбасадорови.

Польські газети в Америці пишуть про „сумну подію", маючи на думці спробу „заломання солідарного фронту" зглядом теперішнього уряду в Польщі, який уважають не тільки комуністичним, але російським, а не польським.

Згідно з тим, що пише „Нови Сьвят" з 13. червня б. р., католицький єпископ Возьніцкі, що є з польського роду, прийняв на авдієнції Юзефа Віневіча, що тепер урядує в польській амбасаді в Вашингтоні на місці Оскара Лянге, що зістав делегований варшавським урядом до Обєднаних Держав. Віневіча називають „шефом Берутовських агентів". Та не тільки те, бо єп. Возьніцкі завів Віневіча до Польського Духовного Семинара в Орчард Лейк, Мишиген, себто до польської установи, до якої, як пише газета, загал відноситься з повною пошаною, та ще в хвилині, коли там висвячувано нових священиків.

З цього польська комуністична газета „Глос Людови", що виходить у Дітройті, наробила великого шуму, пишучи, що не тільки єп. Возьніцкі, але що теж усі священики і професори Семинара витали обідом Віневіча як представника Польщі.

„Нови Сьвят" пише, що відродостойні очевидці представляють цю справу інакше. Кажуть, що як зачали представляти „берутовського амбасадора" священикам, то один з священиків заявив публично, ясно й отверто таке: „Агентам тих, що вбивали священиків, катам польського народу, безбожникам і комуністам — руки не подаю".

Обіду не скінчено й „гість" відійшов. Таким чином врятовано добре імя Семинара, але це не зменшує помилки єп. Возьніцкого, пише „Нови Сьвят", бо хоч Віневіч був католиком, але тепер є представником безбожницького, комуністичного режиму в Польщі. Американські поляки, пишеться далі, не підуть за „опортуністами і реалістами", бо доможе Польщі тільки сильний і незломний дух.

Наукове Товариство ім. Шевченка відновило свою діяльнісдь

(Докінчення зі стор. 2-гої)

незвичайно важну справу для української нації — попирати рідну науку та допомогти їй стати вказівником цілого людства через публікації наукових дослідів українських вчених. Учений світ найкраще репрезентує кожен свою рідну націю, тому й американським українцям слід над тим призадуматися, щоби зняти з науковців, що їх гуртує НТШ, тягар думати про здобуття фондів на видання одного чи двох томів наукових праць НТШ.

На останніх Загальних Зборах вибрали новий Виділ НТШ з д-ром Іваном Раковським, як головою.

З огляду на розпорошення дійсних членів по різних краях Европи а навіть поза Европою та з огляду на ще більше розпорошення членства в майбутности, коли зачнеться переселення на ширші розміри, постановлено творити реґіональні відділи НТШ по країнах більшого скупчення дійсних членів. Першим таким відділом НТШ поза осідком централі, що має бути зорганізований в найближчий час відділ північно - американський, на Злучені Держави та Канаду.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СТОЛІТТЯ ВЕЛИКОГО АМЕРИКАНСЬКОГО ЩОДЕННИКА.

Дня 10. червня часопис „Шикаго Трибюн" обходив століття свого існування. Ювилейне видання цього часопису мало 82 сторінки. Нормальне число має 30 до 40 сторінок, з тим, що від неділю має ще різні багато-колірові додатки. Є там окремі сторінки про мистецтво, театр, фільми, книжки; є теж жіноча сторінка. З технічного боку це один з кращих і естетично видаваних американських часописів. Політично належить до правого крила Республиканської Партії. Головним його гаслом є: Америка для американців! Проповідує ізоляціонізм, з усіми його консеквенціями: Геть з війною, бо вона Америці не приносить добра; геть з чужинцями, бо вони засмічують Америку... Особливо часто й гостро накидається на скитальників в Европі, а теж є проти допущення їх у більшій скількості до Америки. Недавно назвав навіть скитальників в Европі — здеморалізованим і скомунізованим елементом, отже й небезпечним для Америки.

Така баламута, що її ширить цей часопис про скитальників, своє робить, тому так тяжко іде вперед справа допущення до Америки більшого числа скитальників.

Власником тої газети є мільйонер Роберт Родефорд Мек-Кормик, який має в Канаді свої ліси і фабрики паперу і не журиться ніякою „паперовою крізою", як інші газети. Дім, де видають Шикаго Трибюн, це велитенський хмародер над озером. Газета має гострий анти-комуністичний напрям та іритує цим навіть самого Сталіна на Кремлі, який нераз згадує її перед американськими кореспондентами. Має першорядних політичних ілюстраторів - рисівників, як теж спосібних журналістів, річ ясна — за добрі гроші.

Ювилейне число це жива історія цієї великої метрополії Америки, Шикага. Бувало довкола тієї газети гуртувались найбільші патріоти Америки. В тісному контакті з нею були високі державні мужі, військовики і фінансисти краю.

Під цю пору має 28 першорядних постійних редакторів на місці та сотки кореспондентів у цілому світі, а теж далекобіжні телефонні получення і радіостації до різних частин світу.

Словом — великий і найстарший щоденник міста Шикага. На жаль, до таких, як українці, байдужий якщо не ворожий; холодний до всіх, що не є з „англо-саської" парафії. Тому ніяка група американських громадян у Шикаго (і то добрих і відданих Америці патріотів) — не співала йому многоліття у його ювилейний день...

М. Самбірський.

ОСУДИ ПРО СЕБЕ

Нераз на самоті згадуєш дрібнички з чужого, чи власного життя, дрібнички, що приходять і щезають, маловажні, відірвані і знову забуті. Ціна тим дрібничкам та сама, що й пожовклому листю, що скинуло з дерев.

Але часом удається нам на тих дрібничках щось спостерегти, чого ми не бачили досі, хоч уже й сотні разів згадували їх. Часом удається із них вивести якусь загальну думку. Тоді ці дрібнички набирають значіння камінчиків, по яких переходимо з одного берега на другий.

Як я був у четвертій гімназійній, дістав новий, довгий плащ. То ж була втіха! З якою гордістю й самопевністю я оглянув його й ходив у ньому по місті. На другий день нас розпустили на свята. У новому плащі їхав я залізницею і коли висідав на станції, хтось замкнув за мною скоро двері. Двері вхопили полу мого плаща, я скочив скоро із східців, і — ціла пола мого плаща обдерта волочилася по землі!..

— Що ж ти зробив? — питав батько.

— Хтось замкнув за мною скоро двері в залізниці й обірвав мені.

— От і нещастя! — сказала мама.

Кравець пришив уміло мою обірвану полу, що й не було видно. Я мав новий плащ, і дрібна історія забулася, — як сотні, сотні інших.

Минули літа, я мав уже звиш тридцять літ. Виходив раз із крамниці, замкнув за собою двері, і знов обірвав полу. Скоро завернув я до крамниці і знайшов причину: у дверях був цвях, за який я зачепив. Я зажадав відшкодування; суд признав мені його, бо в дверях, якими переходять сотні людей, не повинен стреміти цвях.

І знов буденна історія забулася. Хто пам'ятав би такі дрібнички?!. Аж ось пригадилася мені подібна історія, як у гімназії. Я висідав з вагону, знов двері вхопили мого плаща, і знов її обірвали.

Тепер я станув і хвилину подумав.

Така сама історія тричі мені повторилася. Я ходив заскоро, заскоро зіскакував зі східців вагону. Отже не був винен „хтось", не були винні двері, ані цвях у них, бо сотні людей переходили через ті двері й попри той цвях, а ніхто не обдерся так, як саме я.

Оце відкриття, дуже звичайне та просте, було для мене цінне. Воно звернуло мені увагу, як то часто видаємо хибні осуди, особливо про випадки, в яких самі ми грали найважнішу ролю. Треба було, щоб аж тричі повторився один і той самий буденний випадок, щоб я пізнав його причину і знайшов винуватця.

Та скільки є таких випадків, де ми і до смерти не всилі знайти їх причини й тому приписуємо їх „Долі", „Нещастю", чи іншій невідомій силі!

Від часу того цвяха я дуже критично став видавати осуди про свої вчинки і дуже обережно про вчинки інших людей.

В. Бірчак.

ПОВІНЬ, АЛЕ ДЕСЬ ТРЕБА ЗАМЕШКАТИ. — Це в місті Кентон, Мізурі, навіщенім повенню. Дівчата підпливли човном до готелю, а одна з них, одержавши кімнату, вписує своє прізвище в готелеву книжку.

Катря Смеречинська.

БІЛЕ ТЕРНЯ

На чорну землю, на її зорані скиби прилітають весною жайворонки. На холодну грудь землі несуть свій спів неначе тугу. До схід сонця, рожевим полум'ям хмар сколихнув спів жайворонків, а ніхто не питає, кому вони співають. Розбудилася нова земля, як одна велика мати. Крізь грудь її ллється музична мелодія. На дороги, на скиби, на хати зійшло сонце.

Межами йде мати Миколки, боса. Понад долинками розквітається біле терня, як снігова заслона. Село спить. Батьки з синами зараз прокинуться до праці. Дочки з матерями встануть варити ранню страву. А мати йде поза селом, в ноги холодно. Чоботи рознеслись ще осінню, як копала картоплю. Остали тільки холяви. Нема підошви. Її вона стала хутше йти. Бігла.

Її здавалося, що терня до неї простягає білі галузки, як руки. Торкається її одежі, рукавів її сорочки, й воно, терня, таке біле біля її сорочки... Терня все ще цвіте новою, весняною біллю, а до сорочки мила немає. Звідки роздобути мила? За кусок мила треба заплатити сотку. И мати усміхнулася. В кутиках уст заграли два білі, соняшні проміньчики... — „Не треба їй мила". Синам своїм голов не буде змивати рано — в неділеньку, бо й не знати, що це неділя — бо дзвонів не стало, забрали, а синів теж не стало: одного забрали, а другий розцвівся ось тут білесеньким, ніжним терням, що пахне запахом дитячих уст.

Мати приклонилася до землі, наче щось збирала. Її руки гладили біле терня й хватали дрібоньки галузки, як щось живе. Кололися руки матері. Червоніла на пальцях кров. Миколу вбили вороги рік тому. Куля пройшла крізь серце — й виплили от-така сама червона кров як з моїх пальців. Тільки багато крові.

Отся кров розбризками розмальовалася на дверях підвалу й під ясеном, тоді коли він ухватив обома руками за ясень і обвивав його. Ясень хитався від вітру, а він конав. Сонце пекло. Варило кров.

Вона прибігла саме. Взяла його під руки й відтягла вниз, обняла ще — й чула несамовиті зойки жінок, що теж відтягали вбитих.

Приморозки зникають від сонця. Мати йде й не плаче. Лице її посиніло. На устах таїться біль. Чоло застигло, як гранітова скала. Маршинка не пробіжить по йому.

Шепотить біле терня, розквітається струнким свічами, як пахучі вівтарі горить до сонця, а вітер стелить ніжні платочки босій матері. Вона скинула хустину й сиве волосся блиснуло над її чолом. Хустиною майнула вона туди, куди здавалось їй, що віддихає могилка Миколки, її наймолодшого сина.

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

ГОЛОВНИЙ УРЯД У. Н. СОЮЗУ

ГОЛОВНИЙ ЕКЗЕКУТИВНИЙ КОМІТЕТ:

ГОЛОВНИЙ ПРЕДСІДНИК:
МИКОЛА МУРАШКО,
81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.

ЗАСТУПНИК ГОЛ. ПРЕДСІДНИКА:
ГРИГОРІЙ ГЕРМАН,
9 E. Jackson St., Wilkes-Barre, Pa.

ЗАСТУПНИЦЯ ГОЛ. ПРЕДСІДНИКА:
МАРІЯ МАЛЄВИЧ,
230 E. Agnew Ave., Pittsburgh 10, Pa.

ГОЛОВНИЙ СЕКРЕТАР:
ДМИТРО ГАЛИЧИН,
81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J

ГОЛОВНИЙ КАСІЄР:
РОМАН СЛОБОДЯН,
81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.

ГОЛОВНА КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ:

ДМИТРО КАПІТУЛА,
33 S. Hancock St., McAdoo, Pa.
ВОЛОДИМИР ГІРНЯК
1 Craik Ave., Kingsway, Toronto 9, Ont., Canada
Д-р АМВРОСІЙ Т. КІБЗЕЙ,
4651 Braden Ave., Detroit 10, Mich.
ІВАН В. ІВАНЧУК
8930 Manor, Detroit 4, Mich.
СТЕПАН КУРОПАСЬ,
2930 N. Montclaire St., Chicago, Ill.

ГОЛОВНІ РАДНІ:

ПАВЛО ДУДА
2294 Howard Ave., Windsor, Ont., Canada.
СТЕФАН СЛОБОДЯН,
4323 N. 16th St., Philadelphia, Pa.
ІВАН РОМАНИШИН,
711 Grove St., Irvington, N. J.
ТАРАС ШПИКУЛА,
5466 W. Haddon Ave., Chicago, Ill.
ВОЛОДИМИР ДІДИК,
6711 Rutland Ave., Detroit, Mich.
ГЕНОВЕФА ЗЕПКО,
1369 Brown St., Akron, O.
МИКОЛА ДАВИСКИБА,
41 Rosewood St., Mattapan, Mass.
ІВАН КОКОЛЬСЬКИЙ
23 Fairlawn Ave., P. O. Box 467 Woonsocket, R. I.
ДМИТРО ШМАГАЛА,
4037 Riveredge St., Clevtland, Ohio
ОЛЕНА ШТОГРИН
4753 N. Hutchinson St., Phila 14, Pa.
ПЕТРО КУЧМА
95 East 7th St., New York 3, N. Y.

Головна канцелярія У. Н. Союзу знаходиться у власним домі під числом 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.

Почтова адреса У. Н. Союзу: P. O. Box 76. Jersey City 3, N. J. Telephone: BErgen 4-1016.

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода".

УКРАЇНСЬКЕ ШІФКАРТОВЕ БЮРО В МОНТРЕАЛІ.

Українське Шіфкартове Бюро в Монтреалі, під управою п. І. Меха, вже відкрите. Це бюро буде для обслуги українського суспільства на Американськім континенті, для полагоджування іміграційних справ, спроваджування рідні і знайомих з Европи та вироблювання афідейвітів і потрібних документів на віза. Це бюро має за собою звиж сорок літ досвіду у спроваджуванні української іміграції з Европи.

Місто Монтреал являється головним портовим містом у Канаді та осередком усіх корабельних ліній. Тому можна дуже легко поробити зарядження на місце на кораблі, що звичайно у теперішній час є надзвичайно трудно.

Українське Шіфкартове Бюро має представництво на всі корабельні і повітряні лінії.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Долідо, Огайо. — До жертв, проголошених у Свободі ч. 134, додати: Михайло Чорний $10.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 19. червня 1947 року померла

АНАСТАЗІЯ ПІДГУРСЬКА,

членкиця Тов. Дарахівщина, від. 275 У. Н. Союзу в Джерзі Сіті.

Похорон відбудеться з похоронного заведення Івана Ковальчик, 79 Сосекс вул., Джерзі Сіті, до укр. кат. церкви св. Птера й Павла, в понеділок, 23. червня, в год. 9. рано.

Просимо всіх членів прийти та віддати останню прислугу нашій активній і довголітній членкиці. — В. Їй П.!

Н. Манорек, секр.

ПОШУКУЮТЬ

ТЕОДОСКУ ДОРОШ з родини **КУЛЕНИЧ**, Перегримка пов. Ясло, мала мешкати в Мейфілд. Пошукує її рідна сестра **Настя Касич** з сином з Котани в дуже важній справі. Хто знає про неї, або вона сама, прошу зголоситися на адресу:
Mrs. W. DYCZKO
3504 — 108 St., Corona, N. Y.

О. БОЙКО ГРИГОРІЙ з Підгайчик коло Львова поздоровляє своїх бувших парохіян, що перебувають в Америці і в Канаді, і просить о вістку від них на адрес:
Rev. GREGORY BOYKO
Weissenburg, Bavaria
Nurnburger Str. 37
Germany, American Zone.

КУПУЙТЕ БОНДИ ПЕРЕМОГИ

ТАРЗАН, ч. 1625. Небезпека на головнім машті.

Линва швидко тягнула Товну вгору, але вправний моряк почав здоганяти її.

В половині висоти машту Товна обняла линву ногами й ждала.

Коли злобний чоловік зближався до неї, вона витягнула стрілу з сагайдака.

Нагло, з злобною радістю драб ухопив її за ногу в кістці.